

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФАКУЛЬТЕТ СУСПІЛЬНИХ НАУК
Кафедра соціології та соціальної роботи**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан факультету суспільних наук

Остапець Ю.О.

» 2021 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ІСТОРІЯ СОЦІОЛОГІЧНОЇ ДУМКИ В УКРАЇНІ

Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Галузь знань	05 Соціальні та поведінкові науки
Спеціальність	054 Соціологія
Освітня програма	Соціологія
Статус дисципліни	обов'язкова
Мова навчання	українська

Ужгород – 2021

Робоча програма з навчальної дисципліни **«Історія соціологічної думки в Україні»** для здобувачів вищої освіти галузі знань **05 Соціальні та поведінкові науки** спеціальності **054 Соціологія** освітньої програми **«Соціологія»**.

Розробник: Шандор Федір Федорович, професор, доктор філософських наук, професор кафедри соціології та соціальної роботи.

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри **соціології та соціальної роботи**

протокол № 12 від «01» липня 2021 р.

Завідувач кафедри Шандор Ф.Ф.

Схвалено науково-методичною комісією **факультету суспільних наук**

протокол № 8 від «01» липня 2021 р.

Голова науково-методичної комісії Попадич О.О.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 6	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 180	1	2
Кількість модулів – 2	Семестр:	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4.4 самостійної роботи студента – 6	2	4
	Лекції:	
	40	12
	Практичні (семінарські):	
	34	10
Вид підсумкового контролю: іспит	Лабораторні:	
Форма підсумкового контролю: усна	Самостійна робота:	
	106	158

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета навчальної дисципліни «Історія соціологічної думки в Україні» – формування в студентів теоретичних знань щодо основних етапів зародження, розвитку та становлення соціологічної дисципліни на території України, відтворення основних контекстів розвитку української соціології з моменту виникнення і до наших часів, розкриття закономірностей соціологічного теоретизування та прикладних досліджень українськими соціологами. Головними завданнями навчальної дисципліни є: розкриття логіки процесу виникнення, становлення і розвитку української соціологічної думки з найдавніших часів до сьогодення; формування національної свідомості на основі вивчення досягнень української соціологічної думки, її внеску у світову соціологію.

Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню в студентів вищої освіти таких загальних компетентностей:

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК04. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК06. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

ЗК08. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК11. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК12. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій,

використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Фахові компетентності спеціальності (СК)

СК01. Здатність оперувати базовим категоріально-понятійним апаратом соціології.

СК02. Здатність до опанування та використання основних класичних та сучасних соціологічних теорій.

СК03. Здатність аналізувати соціальні зміни, що відбуваються в Україні та світі в цілому.

СК14. Здатність до соціологічної рефлексії стосовно теоретичних та прикладних аспектів здійснення дослідницької та аналітичної роботи щодо соціальних змін.

СК15. Здатність прогнозувати та вирішувати конфліктні ситуації на різних рівнях суспільних відносин.

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Передумовами вивчення навчальної дисципліни є опанування таких навчальних дисциплін освітньо-професійної програми:

ОК1 Історія та культура України

ОК16 Історія соціологічних теорій і вчень

ОК17 Загальна соціологічна теорія

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми «Соціологія», вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
Використовувати понятійний апарат соціології в освітній, дослідницькій та інших сферах професійної діяльності.	РН1
Розуміти історію розвитку соціології, її сучасні концепції та теорії, основні проблеми	РН2
Застосовувати положення соціологічних теорій та концепцій до дослідження соціальних змін в Україні та світі.	РН3
Пояснювати закономірності та особливості розвитку і функціонування соціальних явищ у контексті професійних задач.	РН4
Виявляти та аналізувати нові чинники соціальної нерівності в Україні та світі, визначати можливі шляхи подолання нерівного доступу різних суспільних груп до тих чи інших соціальних ресурсів.	РН21

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті після опанування навчальної дисципліни «Історія соціологічної думки в Україні»:

Очікувані результати навчання з дисципліни	Шифр ПРН
Володіти понятійним апаратом соціології	РН1

Знати етапи становлення соціології як самостійної науки в Україні та за рубежом	PH2
Вміти використовувати основні соціологічні концепти як інструмент аналізу поточних змін суспільства.	PH3
Давати оцінку рішенням, які пов'язані із соціальними основами держави, влади та панування	PH4
Виявляти та аналізувати нові чинники соціальної нерівності в Україні та світі, визначати можливі шляхи подолання нерівного доступу різних суспільних груп до тих чи інших соціальних ресурсів.	PH21

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є: іспит; презентація результатів виконаної індивідуальної /групової роботи студента.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форма поточного контролю: доповідь на практичних заняттях

Форма модульного контролю: контрольна робота

Форма підсумкового семестрового контролю: іспит

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 1)

Поточне оцінювання та самостійна робота					Модульна контрольна робота	Сума
T1	T2	T3	T4	T5		
10	10	10	10	10	50	100

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 2)

Поточне оцінювання та самостійна робота					Модульна контрольна робота	Сума
T6	T7	T8	T9	T10		
10	10	10	10	10	50	100

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1		Модуль 2	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні (семінарські) заняття, доповідь з презентацією	7	35	10	50
Реферат	3	15		
Модульна контрольна робота	1	50	1	50
Разом		100		100

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Модульна контрольна робота складається з тестових завдань та запитання описово-аналітичного характеру.

Тестові завдання покликані оцінити знання з тематичної проблематики модулю, яка надавалася на лекціях і обговорювалася на практичних заняттях. Залежно від орієнтування у тематичному матеріалі по тестах, дане завдання модульної контрольної роботи максимально може бути оцінене у 30 балів.

Запитання має на меті оцінити обізнаність здобувача з програмовим матеріалом. Залежно від послідовності викладу і орієнтуванні у матеріалі теоретичних питань, ця частина завдань модульної контрольної роботи максимально може бути оцінена у 20 балів.

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю

Відповідно до «Положення про порядок та методику проведення семестрових (курсових) екзаменів і заліків в Ужгородському національному університеті» (затверджено Наказом Ректора ДВНЗ «УжНУ» № 698/01-17 від 08.05.2015 р.), знання студентів оцінюється як з теоретичної, так і з практичної підготовки за такими критеріями:

оцінку «відмінно» (90-100 балів, А) – заслуговує студент, який:

- всебічно і глибоко володіє навчально-програмовим матеріалом;
- вміє самостійно виконувати завдання, передбачені програмою, використовує набуті знання і вміння у нестандартних ситуаціях;
- засвоїв основну і ознайомлений з додатковою літературою, яка рекомендована програмою;
- засвоїв взаємозв'язок основних понять дисципліни та усвідомлює їх значення для професії, яку він набуває;
- вільно висловлює власні думки, самостійно оцінює різноманітні життєві явища і факти, виявляючи особистісну позицію;
- самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності, виявив творчі здібності і використовує їх при вивченні навчально-програмового матеріалу, проявив нахил до наукової роботи.

оцінку «добре» (82-89 балів, В) – заслуговує студент, який:

- повністю опанував і вільно (самостійно) володіє навчально-програмовим матеріалом, в тому числі застосовує його на практиці, має системні знання в достатньому обсязі відповідно до навчально-програмового матеріалу, аргументовано використовує їх у різних ситуаціях;
- має здатність до самостійного пошуку інформації, а також до аналізу, постановки і розв'язування проблем професійного спрямування;
- під час відповіді допустив деякі неточності, які самостійно виправив, добирає переконливі аргументи на підтвердження вивченого матеріалу;

оцінку «добре» (74-81 бал, С) – заслуговує студент, який:

- в цілому навчальну програму засвоїв, але відповідає з певною кількістю помилок;
- вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, в цілому самостійно застосовувати на практиці, контролювати власну діяльність;

- опанував навчально-програмовий матеріал, успішно виконав завдання, передбачені програмою, засвоїв основну літературу, яка рекомендована програмою;

оцінку «задовільно» (64-73 бали, D) – заслуговує студент, який:

- знає основний навчально-програмовий матеріал в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії;

- виконує завдання непогано, але зі значною кількістю помилок;

- ознайомлений з основною літературою, яка рекомендована програмою;

- допускає помилки при виконанні завдань, але під керівництвом викладача знаходить шляхи їх усунення.

оцінку «задовільно» (60-63 бали, E) – заслуговує студент, який:

- володіє основним навчально-програмовим матеріалом в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії, а виконання завдань задовольняє мінімальні критерії. Знання мають репродуктивний характер.

оцінка «незадовільно» (35-59 балів, FX) – виставляється студенту, який:

- виявив суттєві прогалини в знаннях основного програмового матеріалу, допустив принципові помилки у виконанні передбачених програмою завдань.

оцінка «незадовільно» (35 балів, F) – виставляється студенту, який:

- володіє навчальним матеріалом тільки на рівні елементарного розпізнавання і відтворення окремих фактів або не володіє зовсім;

- допускає грубі помилки при виконанні завдань, передбачених програмою;

- не може продовжувати навчання і не готовий до професійної діяльності після закінчення університету без повторного вивчення даної дисципліни.

При виставленні оцінки враховуються результати навчальної роботи студента протягом семестру.

Таблиця відповідності оцінок за різними шкалами

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6.1. Зміст навчальної дисципліни

Модуль 1

Тема 1. Загальні особливості формування та передумови розвитку соціологічної думки в Україні. Основна проблематика та головні ідеї української соціальної думки. Загальні закономірності та специфіка розвитку соціальної та соціологічної думки в Україні, її відмінності від західної та російської. Корені соціальної україністики: духовна культура Київської Русі, світоглядні уявлення давній слов'ян, ідеологія раннього християнства, надбання духовної культури Візантії та Болгарії. Дискусії навколо визначення етапів розвитку соціології в Україні. Історія соціології у вузькому та широкому розумінні.

Тема 2. Основні етапи розвитку соціологічної думки в Україні. Соціологічна думка в Україні розвивається як частина світової. У її розвитку можна виділити три основні етапи: перший — з кінця 70-х рр. XIX ст. до 1918 р.; другий — від 1918 р. до кінця 80-х рр. XX ст. і третій — з кінця 80-х рр. XX ст. до наших днів. Діяльність "Женевського гуртка". Українська соціологія у міжвоєнні часи.

Тема 3. Українська протосоціологічна думка. Якісні особливості етапів розвитку протосоціологічного знання під впливом економічних, соціальних, політичних, ідеологічних та парадигмальних чинників: 1) протосоціологія епохи становлення, розвитку та розпаду Київської Русі (праісторія, Київська держава, Княжа доба, Литовсько-польський період – V - кінець XI ст.); 2) протосоціологічне знання козацької доби (від початку козацтва до зруйнування Січі – кінець XV – третя чверть XVIII ст.); 3) протосоціологія доби відродження України (кінець XVIII – середина XIX ст.).

Тема 4. Суспільствознавчі ідеї XVIII – поч. XIX ст. Формування історіографії й її значення для національної свідомості. Становлення української літературної мови та її соціально-культурне значення для розвитку етносу. І.Котляревський. Ідеї „природного права” у творчості І.Шада. Соціологічна проблематика у творчості Я.Козельського, В.Каразіна, П.Лодія. Проблеми природного права, держави та свободи. Соціальна філософія та соціальний ідеал Г.Сковороди. Теорія трьох світів (або „мірів”) та двох натур (зовнішньої та внутрішньої).

Тема 5. Період формування української академічної соціології XIX-початку XX ст. Становлення вітчизняної академічної соціології, її інституціоналізація. Соціально-економічні і політичні умови для розвитку соціологічних ідей в Україні. Специфіка формування української соціології як самостійної науки. Дискусії навколо визначення часу виникнення академічної соціології в Україні та національно-культурної ідентифікації ряду її представників. Головні методологічні проблеми та основна проблематика академічної соціології в Україні. Вплив західноєвропейського марксизму та позитивізму, під впливом яких українська соціологічна теорія натуралізується, набуваючи форм еволюціонізму, органіцизму, соціал-дарвінізму тощо.

Співпраця українських вчених з європейськими, засвоєння й поширення соціологічних теорій останніх.

Модуль 2

Тема 6. Соціологічна проблематика у творчості О.Потебні. Соціологічні питання у творчості Потебні. Мова як головна ознака народу. Мова як евристична діяльність. Потебня про міф як світосприймання та пізнавальний загальнолюдський процес. Проблеми універсальної єдності всесвітньої історії. Народна творчість як основа цивілізації. Критика Потебнею політики денационалізації.

Тема 7. Соціологія М.Драгоманова. Драгоманов одним із перших не лише в українській, але й у російській суспільно-політичній думці в теоретичному плані і в розробці політичної стратегії сформулював основні ідеали розвитку громадянського суспільства. У його розумінні, суспільство мало складатися з вільних, економічно і соціально забезпечених індивідів, діяти на основі громадської ініціативи й асоціації, мало поєднувати в собі приватні та колективні інтереси та розв'язувати суперечностей між ними – на засадах взаємоповаги, діалогу та компромісів, знаходячи суспільні цілі та завдання.

Тема 8. Соціологічна концепція Б.Кістяківського. Кістяківський: особистість і світогляд. Індивід і суспільство у Кістяківського. Критика „руської соціологічної школи”. Категорія „влади”. Соціологічний закон розвідку підпільної революційної організації. Кістяківський і Вебер. Основна сфера соціологічних студій Кістяківського – логіка, методологія соціологічної науки, право як соціальне явище. Еволюція соціальних поглядів (від марксизму до неокантіанству). Праці Кістяківського – перший в українській соціології аналіз методологічних питань. Роботи „Суспільство й особистість” (1899 р.), „Соціальні науки і право: нариси з методології соціальної науки і загальної теорії права” (1916 р.), „Право и наука о праве” (1918 р.). Причини кризових явищ у соціальних науках: залежність від соціальної філософії, панування психологізму (В.Зомбарт, Л.Петражицький).

Тема 9. Соціологічна система М.Шаповала. Шаповал як фундатор української соціології, засновник Українського інституту громадознавства (А.Блага, С.Чапін, Л.Візе, І.Штайнберг, Е.Ельвуд, П.Сорокін, Р.Міхельс, С.Богартус, Е.Росс, Е.Халупний та ін.), автор першого українського підручника з соціології. Спроби Шаповала інтегрувати здобутки соціологічної науки, розкриття фундаментальних засад будови суспільства, його структури, розгляд соціології як засобу пошуку „шляхів і способів визволення українського народу”. Введення спеціалізованої наукової термінології в українську соціологію („українське суспільство”, „взаємочинність”, „скупчення”, „скупина”, „суспільні агрегати” та ін.). Роботи „Українська соціологія” (1927 р.), „Соціологія українського відродження” (1927 р.), „Загальна соціологія” (1929 р.), „Соціологія України” (1933 р.).

Тема 10. Соціологія в незалежній Україні. Сучасний стан, проблеми та перспективи. Пошук власної автентичності української соціології, вироблення методологічної бази, концептуальних схем та відповідний їм понятійно-категоріальний апарат. Акценти на соціогуманітарні традиції української

культури. Соціологія та потреби суспільства. Співробітництво з західними соціологічними установами. Аналіз сучасності у працях провідних українських соціологів. Проблеми, завдання та перспективи розвитку соціології в Україні.

6.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	ін	с. р.		л	п	лаб	ін	с. р.
Модуль 1												
Тема 1. Загальні особливості формування та передумови розвитку соціологічної думки в Україні.	14	2	0			12	14	2	0			12
Тема 2. Основні етапи розвитку соціологічної думки в Україні	18	2	2			14	18	2	0			16
Тема 3. Українська протосоціологічна думка	18	4	4			10	18	2	0			16
Тема 4. Суспільствознавчі ідеї XVIII – поч. XIX ст.	18	4	4			10	18	2	0			16
Тема 5. Період формування української академічної соціології XIX-початку XX ст.	18	4	4			10	18	2	0			16
Модульна контрольна робота	2	2	0			0	2	0	0			2
Разом за модуль	88	18	14			56	88	10	0			78
Модуль 2												
Тема 6. Соціологічна проблематика у творчості О.Потебні	18	4	4			10	18	0	2			16

Тема 7. Соціологія М.Драгоманова	18	4	4			10	18	0	2			16
Тема 8. Соціологічна концепція Б. Кістяківського	18	4	4			10	18	0	2			16
Тема 9. Соціологічна система М.Шаповала	18	4	4			10	18	0	2			16
Тема 10. Соціологія в незалежній Україні. Сучасний стан, проблеми та перспективи.	18	4	4			10	18	2	2			14
Модульна контрольна робота	2	2	0			0	2	0	0			2
Разом за модуль	92	22	20			50	92	2	10			80
Разом	180	40	34			106	180	12	10			158

6.3. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1.	Загальні особливості формування та передумови розвитку соціологічної думки в Україні.	2	0
2.	Основні етапи розвитку соціологічної думки в Україні	2	0
3.	Українська протосоціологічна думка.	4	0
4.	Суспільствознавчі ідеї XVIII – поч. XIX ст.	4	0
5.	Період формування української академічної соціології XIX-початку XX ст.	4	0
6.	Соціологічна проблематика у творчості О.Потебні	4	2
7.	Соціологія М.Драгоманова	4	2
8.	Соціологічна концепція Б.Кістяківського	4	2
9.	Соціологічна система М.Шаповала	4	2
10.	Соціологія в незалежній Україні. Сучасний стан, проблеми та перспективи.	4	2
Разом		36	10

6.4. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1.	Загальні особливості формування та передумови розвитку соціологічної думки в Україні.	12	12

2.	Основні етапи розвитку соціологічної думки в Україні	14	16
3.	Українська протосоціологічна думка.	10	16
4.	Суспільствознавчі ідеї XVIII – поч. XIX ст.	10	16
5.	Період формування української академічної соціології XIX-початку XX ст.	10	16
	Модульна контрольна робота	0	2
6.	Соціологічна проблематика у творчості О.Потебні	10	16
7.	Соціологія М.Драгоманова	10	16
8.	Соціологічна концепція Б.Кістяківського	10	16
9.	Соціологічна система М.Шаповала	10	16
10.	Соціологія в незалежній Україні. Сучасний стан, проблеми та перспективи.	10	14
	Модульна контрольна робота	0	2
Разом		106	158

7. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ, ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

В умовах використання формату онлайн-навчання (дистанційного навчання) із застосуванням мережі Google Meet названі засоби, методи та форми визначаються за домовленістю зі здобувачами і в залежності від зручного виду взаємодії, застосовуються з допомогою існуючих функцій групових чатів та відеоконференцій.

Для ефективного засвоєння тематики є можливість демонстрації необхідних матеріалів на робочому столі комп'ютерного технічного засобу під час занять і семінарів. Зокрема, у разі потреби, під час онлайн-заняття можна надати доступ до свого екрану, щоб показати презентації або іншу тематичну інформацію на робочому столі.

Планування лекційних, практичних (семінарських) та лабораторних занять, модульних контрольних робіт, звітування за індивідуальну та іншу передбачену програмою роботу зі студентами, а також підсумкова перевірка знань у формі іспиту (заліку) здійснюється заздалегідь за допомогою прив'язки до Google-календаря. Синхронізація запланованих заходів виконується автоматично на всіх зручних для їх проведення пристроях.

8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Гвоздецька Б., Рюль В., Варга Н. Соціологія: методичні матеріали до самостійної роботи: навчально-методичний посібник для напряму підготовки «054 Соціологія». Ужгород: УжНУ, 2021. 110 с.
2. Кучерук С.С. Витоки української соціології: уавч. пос. / Упор. Г.Радецька. Хмельницький: НВП Евріка ТОВ, 2001. 38 с.
3. Орос О.Б. Соціологія: методичні рекомендації. Ужгород: УжНУ, 2021. 45 с.

4. Орос О.Б., Афанасьєв Д.М. Методичні рекомендації до проведення практичних занять та організації самостійної роботи студентів спеціальності 054 «Соціологія». Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2021. 22 с.
5. Соціологія [Текст]: навч. посібник / С.О. Макеєв [та ін.]; за ред. С.О. Макеєва. 4-е вид., переробл. і допов. Київ : Знання, 2008. 566 с.
6. Сулько В.С. Українська соціологічна думка в пошуках істини: (зародження і становлення вітчизняної соціології в процесі національного державотворення. Від найдавніших часів до кін. XIX ст.): навч. пос. Рівне: Рівненський держ. гуманітарний ун- т., 2002. 360 с.

Допоміжна література

1. В'ячеслав Липинський – ідеолог українського державотворення: Зб. наук. праць / Ін-т політичних і етнонаціональних досліджень НАН України / Ред. Б.Ярош. Луцьк: Волинська обласна друкарня, 2001. 188 с.
2. Грушевський М.С. Початки громадянства: (генетична соціологія). Б.м., 1921. 326 с. URL:
http://ukrknyga.at.ua/load/suspilstvo_i_vlada/sociologija/grushevskij_m_s_pochatki_gromadjanstva_genetichna_sociologija/70-1-0-2031
3. Драгоманов М. Нарис української соціалістичної програми Хроніка-2000. Україна: філософський спадок століть. 2000. № 39-40. С. 671-688.
4. Зайцев П. “Книги Битія” як документ і твір. Хроніка-2000. Україна: філософський спадок століть. 2000. №39-40. С.649–663
5. Захарченко М.В., Бурлачук В.Ф. Соціологічна думка України: навч. посібник. Київ, 1996. 424 с.
6. Історія філософії України. Хрестоматія: навч. пос. / Упорядники М.Ф.Тарасенко, М.Ю.Русин, А.К.Бичко. Київ: Либідь, 1993. 560 с.
7. Кондратик Л.Й. Історія соціології України в іменах. Луцьк: Волинський держ. ун-т ім. Лесі Українки; Ін-т соціальних наук, 1996. 105 с.
8. Куліш П. Хутірська філософія і відділена од світу поезія. Хроніка'2000. 1993. № 2 (4) - 5 (7).
9. Левенець Ю. Теоретико-методологічні зсади української суспільно-політичної думки: проблеми становлення та розвитку (друга половина XIX-початок XX ст.). Київ: Стилос, 2001. 43 с.
10. Липинський В. Листи до братів хліборобів: (фрагменти). Хроніка'2000. 1993. № 3-4 (5-6). С.158–191
11. Піча В.М., Черниш Н.Й., Кондратик Л.Й. З історії української соціологічної думки: матеріали до лекції з курсу "Соціологія". Львів, 1995. 64 с.
12. Потебня О. Мова. Національність. Денаціоналізація. Нью-Йорк, 1992. Статут Соціологічної Асоціації України. Соціологія: теорія, методи, маркетинг. 1998. № 1-2. С.258–268
13. Соціологічна думка України: навч. посібник / М.В.Захарченко, В.Ф.Бурлачук, М.О.Молчанов та ін. Київ: Заповіт, 1996. 424 с.
14. Соціологія: терміни і поняття: навчальний словник-довідник / за заг. ред. В.М.Пічі [Ю.Ф.Пачковський, О. І. Пташник-Середюк, С. А. Шудло та ін.]. Львів: Новий Світ-2000, 2018. 658 с.